

בבית המשפט המחוזי

מחוז מרכז

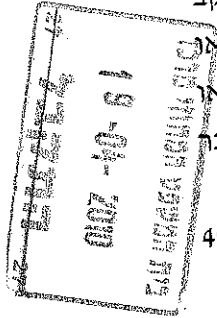
בקשה

ת"א 10/

אלון קריטי ת.ז. 025777046

המבקש:
(התובע)

ע"י ב"כ עוה"ד שרה פריש ו/או אהרון שפרבר ו/או
 יחזקאל ריינהרץ ו/או ליאת קינן ו/או פנינה
 גורן ו/או רונית אלפר ו/או חגי כהנא ו/או יעקב
 ברכה ו/או דוד הרשקוביץ ו/או אשר אילוביץ ו/או
 ענת שורץ ו/או מוריה גילה ו/או מיכל אגסי ו/או
 אבינועם פרץ ו/או חגית וילנסקי ו/או גיל זילבר
 ו/או שמעון דרור



מרחוב משה דיין 14 ת.ד. 3363 פתח-תקוה 49518
 טל': 03-9239010 פקס': 03-9239015

- נ ג -

1. חברת דואר ישראל בע"מ ח.פ. 513467191

המשיבות:

מרחוב יפו 217 ירושלים, 91999

(הנתבעות)

2. רשות המסים בישראל

ע"י ב"כ מפרקליטות מחוז תל אביב (אזרחי)

מרח' הנרייטה סולד 1, תל אביב

בקשה לאישור תביעה כתובענה ייצוגית

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת לאשר את התובענה המצורפת כנספח 1 לבקשה זו (להלן: "התובענה") כתובענה ייצוגית, לפי הוראות חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו - 2006 (להלן: "חוק תובענות ייצוגיות"). כמו כן, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן החלטה בבקשה זו, כמפורט בסיפא לבקשה והכל מן הטעמים שיפורטו להלן.

ואלה נימוקי הבקשה:פרק א' - פתח דבר

1. עניינה של התובענה במכירת שטרי חוב בסניפי המשיבה 1, במחירים המגלמים בתוכם את שיעור מס בולים, וזאת על אף ביטול מס הבולים זה מכבר.
2. מסתבר כי בעת שמגיע צרכן לסניפי המשיבה 1 ומבקש לרכוש שטרי חוב, מוצגים בפניו לרכישה, על ידי המשיבה 1, שטרי חוב במחירים שונים, תוך שנטען בפניו על ידי המשיבה 1, כי עלות שטר החוב שעליו לרכוש, נקבעת בהתאם לשיעור העסקה אותה הוא מבקש לבצע, וכי הדבר נובע משיעורי מס הבולים המוטלים על העסקה.
3. דא עקא, נסתבר כי חרף הנטען כאמור על ידי המשיבה 1, הרי שבפועל מס הבולים בוטל לכל הפחות כבר משנת 2006, וכי אין כל משמעות לערך העסקה בעת רכישת שטר חוב מחברת דואר ישראל.
4. כך, שבעוד שניתן היה למכור לצרכן את שטר החוב המבוקש על ידו במחיר של שטר חוב רגיל בסך השווה לשקל אחד, לכל היותר, נדרש הוא לשלם, באופן שרירותי ובניגוד לדין, סכומים כפולים ומכופלים עבור אותו השירות ואותו המוצר.
5. במילים אחרות, המשיבה 1, מוכרת את אותו המוצר במחירים שונים: שטר חוב, עליו נקוב מחיר של שקל אחד שווה בערכו, לאחר ביטול מס הבולים, לשטר חוב שהמחיר המוטבע עליו הינו למשל, 4 ₪ ואילו המשיבה 1 ממשיכה למכור לצרכניה את השטרות במחיר מופקע, אשר אין לו כל מקור חוקי ו/או הצדקה לכך, לכאורה, בהתבסס על מס הבולים, אשר כאמור בוטל זה מכבר.
6. אין חולק, כי מקום שלא קיים מס, הרי שסכומי הכסף שגרפו המשיבות או מי מהן לכיסן אינם בבחינת גבייה של מס אלא בבחינת גריפת הון ללא כל עיגון ו/או מקור ו/או סמכות חוקיים לכך, כאקט כלכלי עסקי גרידא.
7. יוצא אפוא, כי המשיבה 1 פועלת מזה שנים מספר תוך התעלמות מוחלטת מביטול מס הבולים ותוך גריפת סכומי המס הוירטואליים לכיסה.

8. ייאמר, כי המשיבה 2 מצורפת לתובענה זו כצד ראוי, מאחר שבירורים שקדמו להגשת הבקשה והתובענה דנן העלו, כי המשיבה 2 היא זו אשר כפי הנראה המשיכה להעביר לידי המשיבה 1, את שטרי החוב במתכונתם הקודמת לביטול המס כאמור, על הסכומים השונים הנקובים בהם, על מנת שזו תמשיך ותמכור אותם לקהל הצרכנים, כאמור בניגוד לדין.
9. כן נסתבר כי ככל הנראה, המשיבות מתחלקות ביניהן ברווחים המתקבלים כתוצאה ממכירת שטרי החוב הללו לצרכנים.
10. על אתר יובהר, כי בכל מקרה אין באמור בסעיפים 8 ו/או 9 לעיל כדי להסיר ו/או להפחית, כהוא זה, מן המשיבה 1 את האחריות לגבייה הלא חוקית המבוצעת על ידה כאמור.
- זהו בתמצית עניינה של תובענה זו.
11. כך, המבקש רכש שני שטרי חוב מאת המשיבה 1 בסך של ארבעה ₪ כל אחד ושני שטרות בסך 1 ₪ על מנת שיהא בידו שטרי חוב בסך כולל של 10 ₪, שעה שניתן היה להסתפק, לכל היותר, בשטר אחד בסך של 1 ₪ בלבד בעבור כל העסקה אותה ביקש המבקש לבצע.
12. הנה כי כן, תחת כיבוד החוק המבטל את מס הבולים ומכתיב את מכירת שטרי החוב בסכום זהה, שאינו קשור בערך העסקה המבוצעת, ביכרו המשיבות לעשות דין לעצמן ולהמשיך ולגבות לכאורה את המס הנ"ל מאת הצרכנים.
13. יש לזכור, כי המדינה, בבטלה את מס הבולים, עשתה זאת מתוך שיקולים כלכליים מערכתיים. לא בקלות ראש מוותרת המדינה על כספי מיסים - המניע לכך הינו השגת יעדים כלכליים וחברתיים, כאשר ברי כי העשרת קופתן של מי מהמשיבות אינה חלק מהם.
14. כך, הפך צעד כלכלי חברתי רחב, אשר נועד להיטיב עם הציבור ולהשיג יעדים כלכליים (ביטול מס הבולים), למנוצל לרעה בצורה צינית על ידי המשיבות, או מי מהן.
15. המבקש מייצג מקרה מובהק, בו נהגו גופים כלכליים רבי עוצמה בניגוד לדין, בחוסר תום לב ותוך הטעיה בעת התקשרותם עם ציבור הצרכנים.

16. כפי שיפורט בהמשך, בכך עוולו המשיבות, או מי מהן, כלפי הציבור, והפרו חובות המוטלות עליהן על פי כל דין, לרבות דיני החוזים, דיני עשיית עושר, דיני הנזיקין וחוק הגנת הצרכן וכן דיני המשפט המנהלי.
17. דין התובענה להתברר כתובענה ייצוגית, אשר תכלול את ציבור הצרכנים, אשר רכש שטרי חוב החל משנת 2006, מועד ביטולו של מס הבולים, ועד עתה.

פרק ב' - הצדדים

18. המבקש, אשר רכש שטרי חוב אצל המשיבה 1, הינו "לקוח", כמשמעות ביטוי זה, כפי שמופיע בחוק תובענות ייצוגיות.
19. המשיבה 1 הינה חברה, אשר הופרטה מטעמים כלכליים עסקיים, העוסקת במתן שירותי דואר והינה "עוסק", כמשמעות ביטוי זה בחוק הגנת הצרכן. המשיבה 1 תיקרא להלן גם: "חברת הדואר".
20. המשיבה 2 היא רשות המיסים, האמונה על נושא גביית המיסים במדינת ישראל ותיקרא להלן גם: "רשות המיסים".

פרק ג' - העובדות המקימות את עילת התביעה

21. בתאריך 7.9.09 פנה המבקש לסניף של המשיבה מס' 1 שברחוב הרצל בעיר רחובות וביקש לרכוש שטר חוב.
22. בתגובה, נשאל על ידי פקיד הדואר מהו שיעור העסקה אשר לשמה נדרש לו שטר החוב. משהשיב לו המבקש, ציין בפניו הפקיד כי קיימים שטרי חוב שונים, בסכומים נקובים שונים, תוך שהוא מבהיר למבקש כי בשל מס בולים, על המבקש לרכוש שטר חוב בשיעור נקוב המתאים לערך העסקה המבוצעת.
23. שטרי החוב שהוצגו בפני המבקש על ידי פקיד הדואר כאמור, היו בשיעור נקוב של 4 ₪, ונאמר למבקש על ידי פקיד הדואר כי באפשרותו לרכוש אף שטרי חוב בסכומים של 50 ש"ח ו- 100 ש"ח.
24. לאור האמור, רכש המבקש שני שטרי חוב בסך של 4 ₪ כל אחד וכן 2 שטרות נוספים בסך 1 ש"ח כל אחד. בסה"כ רכש המבקש שטרי חוב בסך של 10 ₪.

- העתק הקבלה על רכישת שטרי החוב וכן דוגמא לשטר חוב שבו נקוב מחיר בסך של 4 ש"ח מצ"ב
כנספח 2 לבקשה זו.

25. משנודע למבקש, כי מס הבולים בוטל וכי המשיבה מס' 1 גבתה ממנו סכומים ביתר, פנה הוא אליה ביום 11.11.09 במכתב בהתאם לחוק חופש המידע, בצירוף המחאה מתאימה, לבירור פשר התנהלותה.

- מכתבו של המבקש מצ"ב כנספח 3 לבקשה זו.

26. בהקשר זה יצוין, כי עיון באתר האינטרנט של המשיבה מס' 1 מעלה, כי זו אף פרסמה בפומבי את עובדת המשך גבייתו לכאורה של מס הבולים למרות שבוטל. כך, תחת הכותרת "מדריך הדואר" בפרק ה', העוסק במכירת מוצרים, ס' 1.3, שכותרתו "בולי הכנסה ושטרות מבוילים", מפורטים תעריפי מס הבולים על שטרי חוב, כאילו לא בוטל מס הבולים מעולם.

- תדפיסי עמוד האינטרנט הנ"ל מהתאריכים 18.10.09, 17.2.10, 18.4.10 מצ"ב בהתאמה
כנספחים 4א'-4ג' לבקשה זו.

27. למרבה הצער, בחרה המשיבה מס' 1 להתנער לחלוטין ממעשיה, וביום 13.1.10 השיבה למבקש במכתב כדלקמן:

" שטרי החוב נשוא פנייתך מונפקים בידי רשות המיסים ונמסרים לחברת הדואר לשם מכירתם ביחידות דואר. אין לחברת הדואר כל השפעה, בפועל או בכח, על תנאי המכירה. רשות המיסים היא גם הכתובת הראויה לקבלת נתונים כמותיים כבקשתך. "

- מכתב המשיבה מצ"ב כנספח 5 לבקשה זו.

28. פנייה טלפונית לרשות המיסים, בעקבות תשובת המשיבה מס' 1 הנ"ל, במטרה לברר האם, למרות ביטולו של מס הבולים עוד בשנת 2006 כאמור, נמשכת הגבייה לכאורה של המס, העלתה כי התשובה לכך חיובית וכי בידי רשות המיסים נותרו שטרי חוב מהתקופה שקדמה לביטול המס וכי אלה עדיין מועברים על ידה למשיבה מס' 1 לצורך מכירתם לצרכנים, נוכח "הביקוש לשטרי חוב על ידי הציבור".

- תצהיר תמיכה לבירור הטלפוני הנ"ל מול רשות המיסים, מצ"ב כנספח 6 לבקשה זו.

פרק ד' - מס הבולים וביטולו

29. מקור סמכותה של המדינה לגבות את מס הבולים הינו חוק מס הבולים על מסמכים, תשכ"א-1961 (להלן: "חוק מס הבולים").
30. בתוספת א' לחוק מפורטים המסמכים החייבים במס בולים, ואילו בתוספת ב' לחוק מפורטים המסמכים הפטורים ממס הבולים.
31. כך למשל, בין שאר המסמכים המפורטים בתוספת א' לחוק ניתן היה למצוא, טרם ביטול מס הבולים, הסכמים, התחייבויות, שטרי חוב ועוד.
32. עקב היות המס הנ"ל, ישן, לא עדכני ואינו מתאים לעידן המודרני (מקורו של חוק מס הבולים הינו בתקופת המנדט הבריטי), גברו במרוצת השנים יותר ויותר הקולות שקראו לביטולו.
33. מפרוטוקולי ישיבותיה של ועדת הכספים של הכנסת, אשר דנה בנושא בשתי הזדמנויות שונות, וכן מדברי הכנסת בישיבתה ה-175 של הכנסת השש עשרה, מיום 14.7.04, ניתן ללמוד, בין השאר, על מניעי המגמה העומדת בבסיס ביטולו של מס הבולים.
34. כך למשל, בישיבת הכנסת, מיום 14.7.04, אמר ח"כ אהוד רצאבי, חבר ועדת הכספים, כי:

"...חוק מס הבולים הינו חוק מס ארכאי אשר בשונה מהמגמה השלטת כיום בדיני המס, מגביר את העול הבירוקרטי על הנישום ואת החיכוך בין רשויות המס והנישום. כיום מוטל מס הבולים בשיעור של 4 פרומיל על עסקאות חוזיות במשק. מדובר במס שאין לו הצדקה כלכלית, וקיומו מעכב ומונע ביצוע עסקאות במשק ומהווה נטל על המגזר העסקי. גביית המס הנצמח להכנסות המדינה מכוח חוק זה מזערית ואף פוחתת והולכת משנה לשנה. במקביל רשימת המסמכים הפטורים הקבועים בתוספת ב' לחוק, גדלה והולכת.

...

רבותיי, השוק חייב לצמוח, חייבים לתת זרזי צמיחה. כל מיסוי מהווה למעשה חסם בשוק שאליו הוא מתייחס, אם בשוק הנדל"ן ואם בשוק ההון. 4 פרומיל מוטלים בשוק הנדל"ן, אחוז אחד שלם מוטל בשוק ההון. כל חברה ציבורית שמגייסת הון חייבת לשלם אחוז אחד שלם מהגיוס שלה לטובת אותו מס בולים. מובן שהדברים האלה מעכבים את הצמיחה בשוק ההון.

אני חייב לחזור דווקא אל שוק הנדל"ן. שוק הנדל"ן, שכידוע נמצא במצב משברי כבר כמעט שמונה שנים, ודאי שאנחנו חייבים לעשות כל מאמץ כדי לזרז את הפעילות בו, ואחד מאלה הוא ביטול מס בולים. מס בולים בשיעור של 4 פרומיל מוטל למעשה על משכנתאות שאנשים לוקחים, וכפי שאנחנו יודעים היום, משכנתאות נלקחות בעיקר על ידי זוגות צעירים ועל ידי אותו מעמד ביניים שאנחנו כל כך מצויים לעזור לו. היום לשלם 4 פרומיל זה סכום עתק, שבהחלט יכול להיות הקלה גדולה מאוד גם לאותה אוכלוסייה וגם לענף הנדל"ן, ליזמים בענף הזה, אשר יכולים במקרה כזה לבנות ולהקל את מצוקת הדיור." (הדגשות הח"מ).

• העתק פרוטוקול הישיבה מצ"ב כנספת 7 לבקשה זו.

וכך אמר נדב הכהן, נציג לשכת רואי החשבון, בישיבת הוועדה, מיום 30.12.04:

"בקצרה, כשהמס נחקק היקף המסמכים, היקף ההתקשרויות, היה מצומצם, קטן, מינימלי, ולכן המס היה מתקבל על הדעת מבחינת ההיבט הגבייתי שלו. היום אם אנחנו בפועל נטיל את ה-0.4 על היקף ההתקשרויות וההסכמים שנביא מהתחייבויות במשק, התוצאות יהיו בלתי מתקבלות על הדעת, וגם מעוותות לגמרי." (הדגשות הח"מ).

• העתק פרוטוקול הוועדה מיום 30.12.04 וכן מיום 12.12.05, מצ"ב כנספת 8א'-8ב' לבקשה זו.

35. ואכן, ביום 18.1.05 פרסם שר האוצר דאז, בנימין נתניהו, את צו מס הבולים על מסמכים (ביטול תוספת א' לחוק), התשס"ה-2005 (להלן: "צו הביטול"), אשר עניינו ביטול הדרגתי של מס הבולים במהלך השנים 2005-2008.

36. צו הביטול קבע, כי בכל שנה יוצאו מסמכים מסוימים מתחולת החוק, עד לביטולו הסופי באחד בינואר 2008. יצוין, כי ההצעה לביטול מס הבולים התקבלה על ידי הממשלה עוד בספטמבר 2003, במסגרת התכנית הכלכלית לשנת 2004, וכי מדיניות זו החלה להיות ממומשת, עוד טרם פרסומו של צו הביטול, עם ביטול מס הבולים על איגרות החוב, החל מיום אחד בינואר 2004.

• העתק צו הביטול מצ"ב כנספת 9 לבקשה זו.

37. ביום 29.12.05 פורסם צו מס הבולים על מסמכים (ביטול תוספת א' לחוק) (תיקון), התשס"ו-2005 (להלן: "צו הביטול – תיקון"), ובו נקבע כי מס הבולים לא יבוטל באופן הדרגתי, אלא בבת אחת, כך שהחל מיום 1.1.06 לא יוטל עוד מס זה.

• העתק צו הביטול - תיקון מצ"ב כנספת 10 לבקשה זו.

38. הנה כי כן, החל מיום 1.1.06 אין לגבות עוד את מס הבולים ומכאן שגביית כל סכום שהוא, המתבסס לכאורה על מס, אשר אינו קיים זה מכבר, ע"י המשיבות או מי מהן, מאז ועד היום נעשתה בניגוד לחוק, תוך גריפת רווחים שלא כדין ותוך פגיעה בתכלית הכלכלית חברתית של ביטול המס.

פרק ה - עילות התביעה

39. סעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע:

"לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השנייה..."

סעיף 1 לתוספת השנייה קובע:

"תביעה נגד עוסק, כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, בקשר לעניין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו."

40. להלן עילות תביעה הנוולדות מן הקשר עוסק - לקוח שבין חברת הדואר למבקש:

ה.1. עילה מכוח חוק עשיית עושר ולא במשפט

41. למבקש עומדת עילת תביעה כנגד המשיבות, או מי מהן, מכוח חוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979 (להלן: "חוק עשיית עושר").

42. סעיף 1 לחוק עשיית עושר קובע:

"מי שקיבל שלא על פי זכות שבדין נכס, שירות או טובת הנאה אחרת (להלן - הזוכה) שבאו לו מאדם אחר (להלן - המזכה), חייב להשיב למזכה את הזכייה, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי סבירה - לשלם לו את שווייה".

43. עולה מן האמור, כי המשיבות, או מי מהן, נטלו לכיסן, שלא כדין, סכומים בגין מס הבולים לכאורה, שעה שמש זה בוטל זה מכבר.

44. גריפת סכום ה"מס" לכיס המשיבות, או מי מהן, מקימה למבקש עילת תביעה כנגדן על-פי סעיף 1 לחוק עשיית עושר.

45. וכך פסק כבוד השופט חשין ברע"א 5768/94, א.ש.ג.ר. יבוא יצור והפצה נ' פורום אביזרים ומוצרי צריכה בע"מ (פ"ד נב 4), 289, עמ' 358 (להלן: "פרשת א.ש.ג.ר.") בנוגע לעילת עשיית העושר:

"בקיצור לשון ושלא בדקדוקי-ניסוח: עילה בעשיית עושר קמה ונהיית שעה שראובן מתעשר על חשבונו של שמעון שלא-כדין. ובלשונו של השופט ש' ז' חשין בע"א 76/51 בר-און נ' טופול [23], בעמ' 1073 (לפני היות חוק עשיית עושר): "...כל עיקרם [של דיני עשיית עושר - מ' ח'] לא בא אלא כדי לפצות את התובע בשל טובת הנאה שהוענקה על חשבונו לנתבע שלא כדין".

46. בענייננו, מתקיימים כל הרכיבים המרכיבים את עילת עשיית העושר - המשיבות, או מי מהן, גבו מהמבקש כספים, אשר נועדו להיחסך ממנו עם ביטול מס הבולים ובכך התעשרו על חשבונו. בנוסף, נעשה הדבר שלא כדין, תוך פגיעה בתכלית ביטול מס הבולים. לכל אלה יש להוסיף את ניצול פערי הכוחות שבין המשיבות לבין הצרכנים, אי גילוי והסתרה של ביטול מס הבולים ועוד. כבוד השופט חשין מצטט בפרשת א.ש.ג.ר. את דברי המלומד פרופ' דניאל פרידמן (עמ' 360):

"...החקיקה איננה מספקת לנו רשימה סגורה של זכויות שבדין, ולא אחת תחתך השאלה אם קיבל הנתבע טובת הנאה 'שלא על פי זכות שבדין', על פי המבחן אם ההתעשרות היא צודקת. אם היא בלתי צודקת - אין לראותה כהתעשרות על פי זכות שבדין".

ומוסיף כבוד השופט חשין במילותיו:

"לאמור: מבחן הצדק הוא שישמש לנו - בעיקרם של דברים - ביצירתה או באי-יצירתה של זכות בדיני עשיית עושר. דרך זו ליצירתן של זכויות, דרך המרוצפת כולה אבני-צדק, הייתה הדרך קודם היותו של חוק עשיית עושר. בא פרופסור פרידמן ולימדנו כי זו הדרך אף לאחר היות החוק."

יפה לענייננו אמירה נוספת של כבוד השופט חשין באותה פרשה (עמ' 362):

"...לעניין יצירתה של עילה בעשיית עושר לא ניתן דעתנו אך ורק לצדק וליושר בין בעלי-הדין - ביניהם לבין עצמם - אלא ליסודות כלל-חברתיים העשויים להשפיע במישרין על בעלי-הדין אף-הם."

47. אמירה זו כמו נכתבה אודות ענייננו. התעשרות המשיבות, או מי מהן, על חשבון המבקש נעשית תוך הפרת התכליות החברתיות והכלכליות הטמונות בביטול מס הבולים וזאת מעבר להיותה בלתי חוקית.

ה.2. עילה חוזית - הפרת חובת תום הלב בקיום החוזה/ הפרת חובת תום הלב בעת קיום מו"מ לכריתת חוזה - ס' 39 וס' 12 לחוק החוזים

48. בין המבקש לבין המשיבה מס' 1 נכרת חוזה לרכישת שטר חוב, כאשר למבקש הובהר, כי התמורה שעליו לשלם בעבור שטר החוב מגלמת בחובה את סכום מס הבולים.

49. ציפייתו הסבירה והלגיטימית של הצרכן, בבואו לכרות הסכם מעין זה היא, כי המשיבה מס' 1, כחברה מכובדה, גדולה ורצינית, מציגה לו, בבואה להתקשר עמו בחוזה, מצג חוקי נכון.

50. על פרשנותו של חוזה עמד בית המשפט העליון בפסק דינו של כבוד הנשיא (כתוארו אז) ברק ברע"א 1185/97, יורשי ומנהלי עיזבון המנוחה מילגרומ הינדה ז"ל ואח' נ' מרכז משען ואח', פ"ד נב(4) 158 (להלן: "פס"ד מילגרומ"):

"התכלית הסובייקטיבית היא התכלית הריאלית המשותפת שהייתה בפועל לצדדים לחוזה. לעומתה, התכלית האובייקטיבית הינה התכלית ההיפותטית שהייתה לצדדים, אילו פעלו כאנשים סבירים והוגנים. על-כן יש להתחשב בקביעת התכלית האובייקטיבית בסוג העיסקה נושא החוזה ובמהותה... כן יש להתחשב במטרות הטיפוסיות של צדדים לחוזה בתחום זה. יש להביא בחשבון אינטרסים המקובלים על צדדים הוגנים ליחס החוזי. בחוזה מסחרי תהא זו אותה תכלית מסחרית המגשימה את ההיגיון הכלכלי-מסחרי המונה ביסוד החוזה, תוך התחשבות במה שאנשי עסקים הוגנים היו עושים בנסיבות העניין... בקביעתה של תכלית זו משמש "שכל ישר של אנשי עסק סבירים והגונים" (השופט חשין בע"א 5795/90 סקלי נ' דורען בע"מ ואח' [8], בעמ' 819). התכלית האובייקטיבית מושפעת אף מעקרון תום-הלב. עיקרון זה מעצב את נורמות ההתנהגות של צדדים הוגנים וסבירים (ראו עניין אפרופים [4], בעמ' 313).

51. הנה כי כן, תכליות ההסכם מובילות למסקנה אחת - על המשיבה מס' 1 היה לפעול בהתאם לחוק בבואה לכרות הסכם עם המבקש למכירתו של שטר חוב וכן להציג למבקש מצג נכון ואמיתי באשר לביטולו של מס הבולים. משלא עשתה כן, חרגה המשיבה מס' 1 מאומד דעת הצדדים ומתכלית ההסכם, פעלה בחוסר תום לב במהלך מו"מ לכריתת חוזה בהתאם לס' 12 לחוק החוזים וכן במהלך קיום החוזה, בהתאם לס' 39 לחוק החוזים. לכל זאת יש להוסיף את הנזק הכספי שנגרם למבקש בעטיה של התנהלות קלוקלת זו.

52. יתרה מכך, על המשיבה מס' 1, בהיותה "הצד החזק" ובהיותה מנסחת ההסכם, ועל רשות המיסים כרשות מינהלית חלות חובות גילוי ותום לב מוגברות. (וראו לעניין זה דברי בית המשפט בע"א 4819/92 אליהו חברה לביטוח בע"מ נ' מנשה ישר, פ"ד מט (2) 749, עמ' 763-764). המשיבות, או מי מהן, הפרו גם את החובות הללו.
53. התנהגותן של המשיבות כמתואר לעיל עולה כדי, הטעיה כאמור בס' 15 לחוק החוזים, וכדי עושק כאמור בס' 18 לחוק החוזים. תוצאת יישום הוראות אלה על מערכת העובדות המתוארת לעיל מחייבת את המשיבות, או מי מהן, להשיב למבקש ולציבור הצרכנים כולו, את הסכומים שגבו מהם כאמור שלא כדין. לחלופין חייבות המשיבות, או מי מהן, לפצות את המבקש והציבור כולו בגין הנזק שנגרם להם כתוצאה מהפרת חובותיהן הנ"ל וזאת על יסוד הוראות סעיף 63 לפקודת הנזיקין.
54. התנהגותן של המשיבות מהווה בנוסף לכך הפרה של החובה לקיים חיוביים בתום לב ובדרך מקובלת המעוגנת בס' 39 לחוק החוזים. תוצאת יישום הוראה זו על מערכת העובדות המתוארת לעיל מחייבת את המשיבות, או מי מהן, לפצות את הציבור בגין הנזקים שנגרמו לו כתוצאה מפעילותיהן הבלתי חוקיות.
55. על יסוד סעיף 30 לחוק החוזים טוען המבקש כי לנוכח הגבייה הבלתי חוקית של מס הבולים על ידי המשיבות, או מי מהן, בטלות כל פעולות הגבייה שביצעה מי מהמשיבות במישרין או בעקיפין, כלפי המבקש ולחלופין בטל חיוב מס הבולים. על יסוד סעיף 31 לחוק החוזים זכאי המבקש והציבור להשבת הסכומים שנגבו ממנו שלא כדין.

ה.3. עילות מכוח חוק הגנת הצרכן

56. במעשיה ובמחדליה, אף הפרה חברה הדואר את הוראות חוק הגנת הצרכן, תשמ"א-1981 (להלן: "חוק הגנת הצרכן"), וגרמה נזק למבקש ולציבור, והכל כפי שיפורט להלן.

ה.3.(1) הטעיה

57. סעיף 2(א) לחוק הגנת הצרכן קובע כדלקמן:

"2. (א) לא יעשה עוסק דבר - במעשה או במחדל, בכתב או בעל פה או בכל דרך אחרת לרבות לאחר מועד ההתקשרות בעסקה - העלול להטעות צרכן בכל עניין מהותי בעסקה (להלן - הטעיה): בלי לגרוע מכלליות האמור יראו עניינים אלה כמהותיים בעסקה:

...

(13) המחיר הרגיל או המקובל או המחיר שנדרש בעבר, לרבות תנאי האשראי ושיעורי הריבית."

58. חברת הדואר הטעתה את המבקש כאשר מכרה לו שטר חוב במחיר מופקע, המגלם בתוכו לכאורה את שיעור מס הבולים, אשר חלף מן העולם, כל זאת, תוך שנציגיה יוצרים מצג ופועלים כאילו המס עודנו קיים.

59. יפים לענייננו דבריו של כבוד השופט בדימוס מ' חשין, מתוך דנ"א 5712/01 יוסף ברזאני נ' בזק - חברה ישראלית לתקשורת בע"מ, פ"ד נו(6) 385 (להלן: "דנ"א ברזאני") (פסקה 10):

"סטנדרד ההתנהגות הנדרש בהוראת סעיף 2(א) סטנדרד גבוה הוא מן המקובל בהוראות חוק אחרות... הוראת סעיף 2(א) לחוק הגנת הצרכן אוסרת על התנהגות באשר היא, אף בלא שגדרה אחריה נזק. חובה זו שבחוק הגנת הצרכן נועדה כמובן להגן על הצרכן: להבטיח לצרכן כי יקבל מידע אמין על נכס או על שירות המוצעים לו, כדי שיוכל להחליט באורח שקול אם יבצע עיסקה ואם לאו".

ה.3.2(2) אי גילוי

60. כאמור לעיל, על חברת הדואר חלה חובת גילוי מוגברת כלפי המבקש, בהיותה גוף עסקי רב עוצמה הקובע את תנאי ההתקשרות עמו וחולש על מקורות המידע החוקי והעסקי לאורם הוא פועל

61. הלכה למעשה, המשך גביית מס הבולים על אף שפג מן העולם, מפרה את חובת הגילוי הקבועה, בין היתר, בסעיף 4(א)(1) לחוק הגנת הצרכן.

ה.4. עילות לפי פקודת הנזיקין [נוסח חדש]

ה.4. (1) גזל לפי ס' 52 לפקודה

62. ביצועה של גבייה האסורה על פי דין מהווה גזל כמשמעו בסעיף 52 לפקודת הנזיקין הקובע:

"גזל הוא כשהנתבע מעביר שלא כדין לשימוש עצמו מיטלטלין שהזכות להחזיקם היא לתובע, על ידי שהנתבע לוקח אותם, מעכב אותם, משמיד אותם, מוסר אותם לאדם שלישי או שולל אותם מן התובע בדרך אחרת."

63. ההגדרה ל"מיטלטלין" בסעיף 2 לפקודת הנזיקין הינה:

"מיטלטלין" - דומם או חיה, לרבות כסף, פרי עצים וגפנים, דגנים, ירקות ויבולים אחרים ומים, בין בתלוש ובין במחובר; " (הדגשה של הח"מ)

64. סעיף 55 לפקודה קובע כדלקמן:

"בתובענה שהוגשה על גזל רשאי בית המשפט, לפי הנסיבות, לצוות על החזרת הגזלה, בנוסף על כל תרופה אחרת שנקבעה בפקודה זו או במקומה של תרופה כאמור."

65. הנה כי כן, גבו המשיבות מן המבקש סכומים העולים עשרת מונים על מה שהיה עליהן לגבות על פי דין, תוך עשיית דין לעצמן ותוך הטעיית ציבור הצרכנים ביודעין. בכך עלתה התנהגותן כדי גזל.

66. יתרה מכך, המדובר בגזל מתמשך, המתבצע מדי יום ביומו, עם המשך הגבייה האסורה, לכאורה, מכוח "מס הבולים", אשר כאמור אינו קיים כלל.

ה.4. (2) תרמית לפי ס' 56 לפקודה

67. במעשיהן ומחדליהן של המשיבות המתוארים לעיל, ביצעו השתיים, כל אחת בנפרד ושתיהן יחדיו, עוולת תרמית כלפי המבקש.

68. המשיבות ידעו כי פעולות הגבייה שהן מבצעות אינן כדין נוכח ביטול חוק מס הבולים, חרף זאת, הציגו השתיים לציבור רוכשי שטרי החוב, מצג, כאילו פעולות הגבייה הינן כדין.

69. לכל הפחות, היה על רשות המיסים וחברת דואר ישראל לדעת כי מצגיהן ופעולותיהן כלפי ציבור הרוכשים אינן כדין ולפיכך פעלו מתוך חוסר אכפתיות ומתוך קלות דעת ביחס למצב המשפט הנכון.

70. בוודאי שעל גופים כגון אלה- חברת דואר ישראל בהיותה גוף עסקי רב עוצמה וכן רשות המיסים שהיא רשות מינהלית - תחול חובה מוגברת להקפיד במצגים שהם מציגים כלפי הציבור המסתמך על אמינותם הנחזית.
71. מכל האמור לעיל ברור כי המשיבות, או מי מהן, התכוונו להטעות את המבקש ולגרום לו לשלם לכאורה בגין מס, וזאת ביודעין כי המס בוטל.
72. המבקש הוטעה על ידי מצגיהן של המשיבות ופעל על פי מצגיהן ושילם סכום כסף, אשר לא היה עליו לשלמו כלל ואשר עשה כן מתוך אמונה כי השתיים פועלות כדין.
73. בשלמו את סכום הכסף הנ"ל, נגרם למבקש נזק ממון בעקבות ההטעה והתרמית של המשיבות, או מי מהן.
74. בהתאם לפקודת הניזקין, חבות המשיבות בתשלום הנזק שנגרם למבקש ולציבור הנפגעים, אשר שילמו את הסכומים שבהם חייבה אותם חברת דואר ישראל כמפורט להלן.

ה.4.(3) מצג שווא

75. אף אם יקבע כי אין מדובר בהטעה על דרך תרמית, יטען המבקש כי המשיבות לא פעלו באופן סביר בהציגן בפניו מצג שווא רשלני בכל אותם העניינים הנזכרים לעיל, ובפרק התרמית.
76. המשיבות ידעו ו/או היו צריכות לדעת כי מצג זה אינו נכון. כן היו הן צריכות להכיר את הוראות הדין המתייחסות לפעולתן, בייחוד הוראות שמכוחן ביקשו כל אחת מהן להכניס לקופתה ממון רב.
77. על המשיבות חלה חובת זהירות מושגית וקונקרטיית כלפי המבקש אשר כלפיו הציגו מצגים ודרשו תשלום כלפיו. הכשלת המבקש כאמור לעיל, באה בדיוק בגדר הנזק הצפוי כתוצאה מהצגת מצג השווא הרשלני על ידן.
78. לא זו אף זו, על רשות המיסים מהיותה רשות ציבורית, עליה מוטלות חובות מוגברות כלפי הציבור, בין היתר, של גילוי ושקיפות.

79. למבקש נגרם נזק על ידי מצגי המשיבות, או מי מהן, ובהתאם לסעיף 3 לפקודת הנוזיקין, עליהן לפצותו בסכום הנוזק שנגרם לו כאמור וכמפורט בהמשך.

ה.5. עוולת הרשלנות הכללית

80. התנהגותן של המשיבות, עולה לכל הפחות, כדי רשלנות. המשיבות ידעו כי הן פועלות בניגוד להוראות הדין או לכל הפחות אמורות היו לדעת זאת. כפי שפורט לעיל, חלה על המשיבות חובת זהירות מושגית וקונקרטיית כלפי המבקש והציבור שכנגדו ננקטות פעולות מטעמן ו/או על ידן.

81. ההלכה קובעת בבירור, כי הפעלה רשלנית של סמכות שלטונית, הינה בסיס לחיוב הגוף השלטוני בתשלום נזקים בהתאם לעוולת הרשלנות. ראה לעניין זה: ע"א 337/81 בוסקילה נ' מדינת ישראל פ"ד לח (3) 337; ע"א 429/82 מדינת ישראל נ' סוהן פ"ד מב (3) 733 וכן ע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' גורדון פ"ד לט (1) 113. במקרה אחרון זה קבע כבוד השופט ברק (כתוארו אז), לענין האחריות בנוזיקין, כי "דין השלטון המזיק כדין הפרט המזיק".

82. בהתאם לכך חבות המשיבות, או מי מהן, בתשלום פיצוי בגין הנזק שנגרם למבקש כתוצאה מפעולתן הרשלנית.

ה.6. פגיעה בזכות יסוד לקנין והפרת חובה חקוקה

83. המשיבות, או מי מהן, הפרו את הוראות חוק היסוד: כבוד האדם וחירותו בכך שפגעו באופן בלתי חוקי בזכות הקנין של המבקש המוגנת בחוק היסוד.

במאמרו "זכויות אדם מוגנות והמשפט הפרטי", ספר קלינגהופר על המשפט הציבורי (תשנ"ג), 163, קובע כבוד נשיא בית המשפט העליון, השופט ברק, כי הפרת זכויות הנובעות מחוקי היסוד, כמוה ככל הפרת חובה חקוקה אחרת, והיא מעמידה לצד הנפגע זכות לסעד:

"חוקי יסוד הם בגדר "דבר חקיקה" אשר נועד לטובתו של הפרט, ועל כן פגיעה בזכות אדם חוקתית גוררת אחריה אחריות בנוזיקין בעוולה של היפר חובה חקוקה. (שם, בעמוד 196).

84. חוק היסוד נועד להגן הן על כבודו והן על קניינו של המבקש. המשיבות המחויבות לפעול בהתאם להוראותיו של חוק היסוד, פעלו דווקא בניגוד להוראותיו ועל ידי כך גרמו למבקש נזק.

85. בהפרת הוראות חוק היסוד וחוקים נוספים, כמפורט לעיל בבקשה זו, הפרו חובה חקוקה בהתאם לסעיף 63 לפקודת הנוזיקין [נוסח חדש].

86. בהתאם לסעיף 3 לפקודת הנזיקין, על המשיבות, או מי מהן, לפצות את המבקש בסכום הנזק, כמפורט להלן.

87. לאור כל האמור עד כה, הוכיח המבקש את קיומן של עילות התביעה לכאורה כנגד המשיבות.

פרק ו - התובענה ראויה להתברר על דרך של תובענה ייצוגית

1.1. שיקולי צדק ושיקולים חברתיים

88. המבקש יטען, כי על התובענה להתברר בדרך של תובענה ייצוגית, באשר מתקיימים בה, בין היתר, תנאי חוק תובענות ייצוגיות ומטרותיו, כמפורט להלן. סעיף המטרות שבחוק תובענות ייצוגיות קובע כי:

"1. מטרתו של חוק זה לקבוע כללים אחידים לענין הגשה וניהול של תובענות ייצוגיות, לשם שיפור ההגנה על זכויות, ובכך לקדם בפרט את אלה:

- (1) מימוש זכות הגישה לבית המשפט, לרבות לסוגי אוכלוסיה המתקשים לפנות לבית המשפט כיחידים;
- (2) אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו;
- (3) מתן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין;
- (4) ניהול יעיל, הוגן וממצה של תביעות."

89. הפסיקה דנה בתכליות התובענה הייצוגית וקבעה:

"על התכליות המרכזיות המונחות בבסיס התובענה הייצוגית... עמדתו בפסק-הדין בע"א 2967/95 מגן וקשת בע"מ נ' טמפו תעשיות בירה בע"מ (להלן - פרשת מגן וקשת [1]):

"לתובענה הייצוגית משמעות כלכלית וחברתית גדולה ביותר. היא נועדה לאפשר לאדם אחד או לקבוצת אנשים, שנזקו של כל אחד מהם קטן יחסית, לתבוע בשם כל הנפגעים האנונימיים שסכום תביעתם הכלל גבוה ביותר נוכח ריבוי מספרם... יש בה כדי להגן על אינטרס היחיד שנפגע ואינו טורח להגיש תביעה; יש בה אינטרס ציבורי לאכיפת הוראות החוק שבגדרו באה התובענה הייצוגית; יש לה ערך מרתיע מפני הפרת החוק; יש בה כדי לבלום שימוש לרעה בכוח הנתון בידי בעלי שליטה, שחלקם בהון אינו עומד לעתים בשום יחס לכוח שליטתם ולמנוע מניפולציות על חשבון 'המשקיע הקטן'; יש בה חיסכון במשאבים ומניעת ריבוי תביעות..."

התובענה הייצוגית מגלמת את רעיון הפרטה של האכיפה והפיקוח על הגופים הכלכליים הגדולים (S. Goldstein "Class Actions in Israel" [51], at p. 65).

(רע"א 8268/96 רייכרט נ' שמש, פ"ד נה(5) 276, עמ' 289)

וכן:

"ביסוד התובענה הייצוגית מונחים שני שיקולים מרכזיים: האחד, הגנה על אינטרס הפרט באמצעות מתן תרופה ליחיד שנפגע. אותו יחיד, ברוב המקרים, אינו טורח להגיש תביעה. לעתים בא הדבר בשל כך שהנזק שנגרם לאותו יחיד הוא קטן יחסית. עם זאת, הנזק לקבוצה הוא גדול, כך שרק ריכוז תביעות יחידים לתביעה אחת, היא התובענה הייצוגית, הופך את תביעתם לכדאית... השיקול השני עניינו אינטרס הציבור. ביסוד אינטרס זה מונח הצורך לאכוף את הוראות החוק שבגדריו מצויה התובענה הייצוגית. לתובענה הייצוגית ערך מרתיע. מפרי החוק יודעים כי לניזוקים יכולת פעולה... אינטרס ציבורי זה מוגבר לאור היעילות והחיסכון במשאבים של הצדדים ושל בית המשפט, הנלווים לתובענה הייצוגית. כן מושגת באמצעותה אחדות בהחלטות בית המשפט בעניינים דומים. נמנע ריבוי של תביעות."

(רע"א 4556/94 רמי טצת נ' אברהם זילברשץ, פ"ד מט(5) 774, פסקה 7 (להלן: "פס"ד טצת").)

90. ביחס לחברת הדואר, התובענה דנן עוסקת, כאמור, ביחסי עוסק ולקוח. בהקשר זה נקבעו בדנ"א ברזאני הקביעות הבאות:

"תובענה ייצוגית, החוסכת הגשת מספר רב של תביעות על ידי צרכנים בודדים, היא הדרך היעילה ולעתים אף היחידה, שבה יכולים צרכנים להתמודד עם גופים כלכליים חזקים, שלגביהם תביעה נפרדת של צרכן בודד, או של כמה צרכנים ביחד, היא חסרת משמעות."

(כבוד השופט חשין, פסקה 23 לפסק דינו)

וכן:

"כולנו נסכים כי תכליתו של חוק הגנת הצרכן היא יצירת איזון ראוי בין הצרכן היחיד לבין עוסקים - בעיקרם העוסקים הגדולים - וזאת עושה החוק על דרך הטלת חובות מוגברות על העוסקים."

(פסקה 47)

וכן:

"התכלית של הגנה על הצרכן מפני העוסק, בעל המעמד הכלכלי החזק, וצמצום פערי הכוחות בין הצדדים היא לא רק תכלית ראויה; מבטאת היא גם ערכים שאנו מבקשים לקדם כחלק מתפיסה חברתית כוללת. מסכימה אני גם עם הגישה שלפיה "התובענה הייצוגית" היא אחד מכלי האכיפה החשובים לקידום ההגנה על הצרכן ולריסון הגופים הכלכליים רבי העוצמה מפני ניצול כוחם לרעה." (פסק דינה של כבוד השופטת ביניש)

91. ראו גם פסקאות 2, 4 לפסק דינה של כבוד השופטת שטרסברג כהן:

"2. לחוק שהוא חלק מן החקיקה הצרכנית, תכליות רבות שליבתן היא הגנה על הצרכן מפני העוסק, בעל המעמד הכלכלי העדיף, וצמצום פערי הכוחות וחוסר השוויון בעמדות המיקוח של הצדדים. מטרתו להשליט אורחות התנהגות ראויות על המגזר העסקי ולקבוע כללי משחק הוגנים ביחסים שבין הצרכן לעוסק. הוא נועד לחזק את האוטונומיה האישית של הצרכן ואת זכותו לכבוד על-ידי הבטחת יכולתו לבחור בחירה מושכלת במוצר ובשירות על-ידי כך שיקבל את כל המידע האמיתי הרלוונטי ולמנוע ניצול לרעה של מעמדו החלש יותר של הצרכן. הוא נועד להוציא מידי של העוסק את אשר גבה שלא כדין מן הצרכן עבור מוצר או שירות, ובדרך זו להחזיר לצרכן את אשר נגבה ממנו שלא כדין ולהפוך גבייה כזו לא רק לבלתי ראויה אלא גם לבלתי משתלמת.

...

4. חוק הגנת הצרכן העמיד לרשות הצרכן לשם הגנה על זכויותיו כלי אכיפה יעילים, שהעיקרי שבהם הוא התובענה הייצוגית... במובן הרחב נועדה התובענה הייצוגית למנוע עשיית עושר ולא במשפט על-ידי גופים כלכליים רבי עוצמה וכוח, המרכזים בידם ייצור תעשייה ושירותים לצריכה המונית על חשבון "האדם הקטן" הנזקק לאותם גופים שאת מוצריהם או את שירותיהם הוא צורך. היא גם אמצעי לאכיפת החוק במישור האזרחי. האפשרות הניתנת לצרכן היחיד לתבוע בתובענה ייצוגית בשם קבוצת הצרכנים האנונימית שנפגעה מהפרת החוק, מגשימה אכיפה ראויה ומונעת מצב של תת-אכיפה הפוגעת בצרכן הבודד, בקבוצת הצרכנים ובציבור בכללותו."

92. ולבסוף, בפסקאות 2-3 לפסק דינו של כבוד השופט מצא:

"...ד"ר א' דויטש מונה בספרה לא פחות משבע תכליות מיוחדות לדיני הגנת הצרכן: צמצום פערי כוח בין הצדדים; חיזוק האוטונומיה האישית; רעיון הריבונות הצרכנית; הגנה על הזכות לרווחה וזכויות חברתיות; קידום ההגינות המסחרית; הגנה על אמינות השוק המקומי ושמירה על האמון בסדר החברתי... היא מדגישה כי "התכלית של ההגנה על הצרכן איננה מוגבלת לסיוע של הדין לצרכן האינדיבידואלי. התנהגות פסולה כלפי צרכנים פוגעת לא רק בצרכן, אלא גם בעוסקים ההוגנים ובמגזר העסקי כולו, כמו גם באמון הציבור בכלכלה המקומית וברשויות הציבור המפקחות על המגזר העסקי" (שם, בעמ' 15).

...לרשימת תכליותיהם הכלליות של דיני הגנת הצרכן יש להוסיף גם את תכליותיה המיוחדות של התובענה הייצוגית הצרכנית".

93. הנה כי כן, תובענה זו מהווה דוגמא מובהקת ליישום התכליות עליהן מבוססים חוק הגנת הצרכן והתובענה הייצוגית. ענייננו עוסק בניצול לרעה של פערי כוח שבין גופים גדולים לבין ציבור צרכנים. בכך מביאה בקשה זו לידי ביטוי את התכלית הבסיסית ביותר של הגנה על הצרכן.

94. תכלית נוספת, אשר באה לידי ביטוי בענייננו היא תכלית ההגנה על פעולות הממשל, אשר נועדו להיטיב עם הציבור והמשק ואשר נבעו מתפיסה כלכלית-חברתית רחבה. למעשה, איינו המשיבות צעד זה וטרפדו את מטרותיו. רצונה של המדינה להקל על הציבור ולעודד את הפעילות העסקית במשק, באמצעות הפחתת הכנסותיה ממיסוי לטובת השגת יעדים כגון האצת הצמיחה, לא התממש לבסוף והושגה תוצאה הפוכה.

95. ויודגש, כי משמעותו של טרפוד זה אינה כלכלית בלבד. משמעותו הינה פגיעה בשלטון החוק ובאמון הציבור בסדר הקיים.

2.1. קיום התנאים הנוספים הקבועים בחוק תובענות ייצוגיות לאישור תובענה כייצוגית

2.1.1. כללי

96. סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות מונה את התנאים לאישור תובענה כייצוגית:

"(א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה:

- (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;
- (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;
- (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה;
- (4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב."

97. להלן ידון המבקש בהתקיימות התנאים הדרושים לאישור תובענה ייצוגית על פי סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות.

2.2.1 (2) סיכויים סבירים, ואף למעלה מכך, להצלחת התובענה

98. לאור המפורט לעיל, ולאור עילות התביעה הברורות העומדות למבקש, סיכויי הצלחת התביעה סבירים, ואף למעלה מכך.

99. על מידת השכנוע, הנחה על כתפי המבקש לתבוע במסגרת תובענה ייצוגית, עמד בית המשפט כדלקמן:

"אין להעמיד דרישות מחמירות מדי לעניין מידת השכנוע, משום שאלה עלולות להטיל על הצדדים ועל בית המשפט עומס יתר בבירור הנושא המקדמי, דבר העלול לגרום להתמשכות המשפט, לכפילות בהתדיינות ולרפיון ידיים של תובעים ייצוגיים פוטנציאליים. את כל אלה יש למנוע על-ידי קריטריון מאוזן בנושא נטל ומידת ההוכחה הנדרשים מהתובע הייצוגי, שמצד אחד שלא יפטור אותו מחובת שכנוע, ומצד אחר לא יטיל עליו נטל כבד מדי."

(ע"א 2967/95 מגן וקשת בע"מ ואח' נ' טמפו תעשיות בירה בע"מ ואח', פ"ד נא(2) 312, פסקה 19)

1.2.3) שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכל חברי הקבוצה

100. המדובר בקבוצה המונה, על פי ההערכה, מאות אלפים, אשר המשותף לכולם הוא רכישת שטרי חוב בהתאם לגובה העסקה ולשיעור מס הבולים החל עליה, שעה שמס הבולים התבטל. מכל חברי הקבוצה נמנע הרווח מביטולו של מס הבולים, החל משנת 2006. המשיבות התעשרו שלא כדין ובאותו אופן על חשבונם של ציבור הצרכנים.

101. השיטה בה נקטו המשיבות, או מי מהן, זהה כלפי כל חברי הקבוצה: גריפה לכיסן של סכומי "מס הבולים", אשר חדל מלהתקיים. המדובר בשאלה המשותפת לכל ציבור צרכני שטרי החוב החל משנת 2006, כאשר אומדן הנזק אינו מסובך, עם התברר מספר שטרי החוב שהונפקו ע"י רשות המסים ונמכרו ע"י המשיבה מס' 1.

102. על דרישת קיומן של שאלות משותפות של משפט ושל עובדה בין חברי הקבוצה, עמד כבוד השופט (בדימוס) אהרון ברק:

"אין כל צורך שכל השאלות המתעוררות ביחס לקבוצה תהיינה משותפות. די בכך שהיסוד המשותף מהווה מרכיב מהותי בהתדיינות." (הדגשות הח"מ)
(פס"ד טצת, עמ' 789).

103. המבקש שייך לציבור הצרכנים, אשר התקשר עם המשיבה מס' 1 לצורך רכישת שטר חוב. סכומי מס הבולים, אשר היו אמורים להיחסך ממנו עם ביטול המס, עברו לידי המשיבות, לא הגיעו ליעדם ולא השיגו את מטרתם. המבקש, כמו כל חברי הקבוצה, ספגו נזק בשל פעולות המשיבות. כל אלה מהווים רכיבים מהותיים הקשורים לכל חברי הקבוצה ומן הראוי, כי תביעתם תתברר כתביעה ייצוגית.

1.2.4) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין

104. ניהול התביעה, בנסיבות העניין, בדרך של תובענה ייצוגית, הינו הדרך היעילה וההוגנת ביותר להכרעה בסכסוך, שכן רק דרך זו תמנע התדיינות אישיות חוזרות של חברי הקבוצה באותן סוגיות. בעניין זה נפסק:

פרק ז - חישוב הנזק

110. פניות המבקש, או מי מטעמו, במטרה לקבל נתונים אודות כמות שטרי החוב אשר נמכרו על ידי המשיבה מס' 1 כאמור, ו/או הועברו למכירה על ידי רשות המיסים כאמור, שיעורם הכספי הנקוב של השטרות הללו, וחלוקת התמורה הנ"ל בין המשיבות, על מנת לעמוד על שיעורו המדויק של היקף הגביה הלא חוקי הנ"ל, ובכך לאמוד את סכום התביעה של כלל חברי הקבוצה, לא צלחו.

111. משכך, מבקש המבקש במסגרת הבקשה דנן, מבית המשפט הנכבד ליתן צו למתן חשבונות, אשר יורה למשיבות לגלות את כל הסכומים שהועברו לידי מי מהן, על ידי ציבור הצרכנים בתמורה למכירת שטרי חוב, משנת 2006 ואילך.

פרק ח - חיוב המשיבות בהשבה – האינטרס הציבורי

112. לאור המסכת המקיפה שהוצגה דלעיל (לרבות העילות המשפטיות הרבות של התובענה) ולאור חובת תום הלב החלה על המשיבות, לרבות, החובה המוגברת בה חבה רשות שלטונית, יוסבר כי במקרה דנן קיים אינטרס ציבורי ראשון במעלה להשבת הכספים שנגבו ביתר על-ידי המשיבות.

113. לענין זה כבר נפסק כי גבית תשלומי יתר שלא כדין, נגועה באי חוקיות הגוררת השבה. וכן כי, גבייה בחוסר סמכות פוגעת בשלטון החוק וקביעת חובת השבה מלאה בגין עילה של גביה בחוסר סמכות, מסייעת בשמירה על עיקרון שלטון החוק. ראה ע"א 546/04, עיריית ירושלים נגד שירותי בריאות כללית (פורסם בנבו).

כן ראה לענין זה, את פסה"ד הבאים:

114. בעמ"נ 227/04 פרץ בוני הנגב – אחים פרץ בע"מ ואח' נ. עיריית בית שמש (פורסם בנבו), קבע בית המשפט, כי הציבור בכלל והמעוררות בפרט רשאים היו לצפות כי הרשות תנהג כדין, ומשלא נהגה כך, הרי מוטל עליה להשיב את שקיבלה. ככל שהרשות תדע שיוטל עליה להשיב כספים שגבתה מהאזרח שלא כדין, כך תגבר מצידה המודעות לזהירות ולאחריות הנדרשת בגביית תשלומי חובה מהאזרחים.

115. יתרה מכך, כאשר רשויות המקומיות עצמן מגישות תביעות קבוצתיות כנגד גופים שונים כגון מנהל מקרקעי ישראל ומקורות, הם עומדות על השבה דווקנית של גביית היתר שנעשתה מהן, תוך שהן דוחות כל ניסיון לשימוש בדוקטרינת הבטלות היחסית או ביצוע השבה חלקית שבמקרה דנא כבר הוסדרה במסגרת חוק התובענות הייצוגיות. לענין זה יפים דברים של כבוד השופטת רות רוני בפסק דינה, אשר ניתן ביום 6.1.09 במסגרת ת.מ 111/08 קובי זמיר נ' עיריית רמלה:

" אינני מקבלת גם את טענות המשיבה לפיה על בית המשפט להביא בחשבון את שיקול הפגיעה הכלכלית במשיבה, ואת השיקול של מניעת פגיעה בקופה הציבורית. שיקולים אלה הם שהנחו את המחוקק לתת לרשויות ציבוריות את ההטבה שבס' 9 לחוק- שהמשיבה כאן "ניצלה" אותה, ולא נדרשה לכן להשיב את מלוא הסכומים שהיא גבתה ביתר בשננה מציבור משלמי הארנונה בעיר רמלה."

116. הדין קובע, כי פעולה של גוף מנהלי, בניגוד לחובה המוטלת עליו ככזה, מהווה עוולה מצד הגוף המנהלי המחייבת הטבת כל נזקי הנפגעים כתוצאה ממנה. בע"א 700/89, חברת החשמל לישראל בע"מ נגד מליבו ישראל בע"מ, פ"ד מז (1) 667, נקבע כי רשות שלטונית הפועלת בניגוד לחובה המוטלת עליה, חייבת בתשלום נזקים על פי עילה מנהלית (פיצויים מנהליים).

פרק ט - הסעדים המבוקשים

117. נוכח המפורט בתובענה שבנדון מתבקש בית המשפט הנכבד להורות בהחלטתו כדלקמן:

117.1. לאשר את הגשת התובענה, בנוסח התביעה המצורפת כנספח א' לבקשה זו, כתובענה ייצוגית, וכן להורות כי המבקש הינו תובע ייצוגי.

117.2. להגדיר את הקבוצה, אשר בשמה תנוהל התובענה באופן שזו תכלול את כל צרכני המשיבה בשנים 2006 ואילך, אשר רכשו שטרי חוב, ולהגדיר כל תת קבוצה אשר בשמה תנוהל התובענה. במידת הצורך, להורות על פיצול הקבוצה ו/או הגדרת קבוצות משנה לצורך ייעול ההליך ו/או ככול שימצאו הבדלים המגלים שאלות שונות של עובדה ומשפט בין קבוצות שונות.

117.3. לקבוע, כי התובענה הייצוגית מעוררת שאלות מהותיות של עובדה ומשפט, המשותפות לקבוצה כולה, עוולות ומעשים שלא כדין אשר ביצעו המשיבות, כולן או חלקן, כלפי חברי הקבוצה.

117.4. להורות על פרסום הודעה לחברי הקבוצה.

117.5. להגדיר את משרד הח"מ כבא כוח המייצג את הקבוצה ו/או תת הקבוצה, ו/או ליתן הוראות אחרות לגבי ייצוג הקבוצה, אשר יהא בהן כדי לשמור ולאחד את האינטרסים של כלל חברי הקבוצה.

117.6. לקבוע כי עילות התובענה הן כדלהלן:

- (1) גביית תשלומים בניגוד לדין ו/או בחוסר סמכות.
- (2) עילות תביעה מתחום דיני עשיית עושר ולא במשפט.
- (3) עילות מתחום דיני החוזים.
- (4) עילות מכח חוק הגנת הצרכן.
- (5) עילות מכח פקודת הנויקין.
- (6) עולת רשלנות כללית.
- (7) עילות הקשורות בהפרת המשפט החוקתי ובכלל זה הפרת חוקי יסוד.
- (8) עילות מתחום המשפט המנהלי.

117.7. ליתן פסק דין הצהרתי שיקבע כי המשיבות או מי מהן, פעלו בניגוד להוראות הדין וכי הטעו את ציבור הצרכנים כמפורט בתובענה שבנדון וליתן צו האוסר על המשיבות, או מי מהן, להמשיך ולהפר את הדין וליטול לכיסן סכומי כסף שלא כדין באמתלה לכאורה של גביית מס בולים, מקום שזה בוטל זה מכבר כאמור.

117.8. ליתן צו למתן חשבונות, אשר יורה למשיבות לגלות את כמות שטרי החוב אשר נמכרו על ידי חברת הדואר כאמור, ו/או הועברו למכירה על ידי רשות המיסים כאמור, את שיעורם הכספי הנקוב של השטרות הללו, ואת כל הסכומים ששולמו למי מהן, על ידי ציבור הצרכנים בתמורה למכירת שטרי החוב, משנת 2006 ואילך.

117.9. ליתן הוראות נוספות בדבר הדיון בתובענה כפי שימצא לנכון בית המשפט הנכבד.

117.10. לחייב את המשיבות, או מי מהן, לפצות את הקבוצה בגין גביית היתר של הסכומים שנגבו על ידי מי מהן כאמור.

117.11. לקבוע גמול מיוחד למבקש, בזכות פעולתו למען ציבור הניזוקים. בעשותו כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לשקול את המאמץ, הסיכון והטרחה בהם נשא המבקש.

117.12. לקבוע את שכר הטרחה של באי כוח המייצגים בצירוף מע"מ, אשר לא יפחת מ-15%, מהסכום שייפסק לחברי הקבוצה על ידי בית המשפט הנכבד, או כל שיעור אחר שימצא בית המשפט הנכבד לנכון.

117.13. להורות, כי החלטה בבקשה זו ונוסחה יפורסמו בהתאם לקבוע בחוק התובענות הייצוגיות.

117.14. להתיר למבקש ולחברי הקבוצה לפצל את סעדיהם, אם יינתן סעד הצהרתי בלבד.

117.15. להורות על מתן כל סעד אחר, אשר ייראה לבית המשפט הנכבד ראוי וצודק, בנסיבות העניין, לטובת הקבוצה ו/או תת הקבוצה ו/או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון.

פרק י - סוף דבר

118. לבית המשפט הנכבד הסמכות העניינית והמקומית לדון בתביעה זו, בין היתר, לאור מהותה (תביעה כספית המוערכת בסך העולה על 2.5 מיליון ₪) ולאור מקום יצירת ההתחייבות בין חברת הדואר למבקש, שהינו רחובות.

119. בקשה זו נתמכת בתצהיר המבקש.

120. מן הדין ומן הצדק להיעתר לבקשה זו.

אהרון שפרבר, עו"ד
מ.ג. 14951
משה דיין, מעת
טל. 03-9259010
אהרון שפרבר, עו"ד

גיל זילבר, עו"ד
מ.ג. 52036

גיל זילבר, עו"ד

עו"ד מוריה גילה
רשיון מס' 14951
מוריה גילה, עו"ד

באי כוח המבקש

תצהיר

אני הח"מ, אלון קריטי בעל ת.ז. מס' 9577704, לאחר שהוזהרתי כי עלי להצהיר את האמת וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר בזה בכתב כדלקמן:

הנני עושה תצהירי זה כתמיכה בבקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד חברת דואר ישראל בע"מ ונגד רשות המסים. העובדות המפורטות להלן ידועות לי מידיעה אישית.

1. שבתאריך 7.9.09 פניתי לסניף של המשיבה מס' 1 שברחוב הרצל בעיר רחובות וביקשתי לרכוש שטר חוב בתגובה, משאלתי על ידי פקיד הדואר מהו שיעור העסקה אשר לשמה נדרש לי שטר החוב. משהשבתי לו, ציין בפניי הפקיד, כי קיימים שטרי חוב שונים, בסכומים נקובים שונים, תוך שהוא מבהיר לי, כי בשל מס בולים, עלי לרכוש שטר חוב בשיעור נקוב המתאים לערך העסקה המבוצעת.
2. שטרי החוב שהוצגו בפניי על ידי פקיד הדואר כאמור, היו בשיעור נקוב של 4 ₪, ונאמר לי על ידי פקיד הדואר כי באפשרותי לרכוש אף שטרי חוב בסכומים של 50 ש"ח ו- 100 ₪, אותם יזמינו עבורי מהדואר המרכזי.
3. לאור האמור, רכשתי שני שטרי חוב בסך של 4 ₪ כל אחד וכן 2 שטרות נוספים בסך 1 ש"ח כל אחד. בסה"כ רכשתי שטרי חוב בסך של 10 ₪.
4. העתק הקבלה על רכישת שטרי החוב וכן דוגמא לשטר חוב שבו נקוב מחיר בסך של 4 ש"ח מצ"ב כנספת 2 לבקשה זו.
5. משנודע לי, כי מס הבולים בוטל וכי המשיבה מס' 1 גבתה ממני סכומים ביתר, פניתי אליה ביום 11.11.09 במכתב בהתאם לחוק חופש המידע, בצירוף המחאה מתאימה, לבירור פשר התנהלותה.
 - מכתבי מצ"ב כנספת 3 לבקשה זו.
6. בהקשר זה יציין, כי עיון באתר האינטרנט של המשיבה מס' 1 מעלה, כי זו אף פרסמה בפומבי את עובדת המשך גבייתו של מס הבולים למרות שבוטל. כך, תחת הכותרת "מדריך הדואר" בפרק ה', העוסק במכירת מוצרים, ס' 1.3, שכותרתו "בולי הכנסה ושטרות מבוילים", מפורטים תעריפי מס הבולים על שטרי חוב, כאילו לא בוטל מס הבולים מעולם.
 - תדפיסי עמוד האינטרנט הנ"ל מהתאריכים 18.10.09, 17.2.10, 18.4.10 מצ"ב בהתאמה כנספחים ד' 1- ד' 3 לבקשה זו.
7. למרבה הצער, בחרה המשיבה מס' 1 להתנער לחלוטין ממעשיה, וביום 13.1.10 השיבה לי במכתב כדלקמן:

" שטרי החוב נשוא פנייתך מונפקים בידי רשות המיסים ונמסרים לחברת הדואר לשם מכירתם ביחידות דואר. אין לחברת הדואר כל השפעה, במועל או בכת, על תנאי המכירה. רשות המיסים היא גם הכתובת הראויה לקבלת נתונים כמותיים בבקשותך. "

 - מכתב המשיבה מצ"ב כנספת ה' לבקשה זו.

8. ז'חו שמי וזו חתימתי וכל האמור לעיל אמת.


אלון קדישי

א י ש ו ר

הנני לאשר כי ביום 19.4.10 הופיע בפני עו"ד אליהו זילברמן, מר אלון קדישי, המוכר לי באופן אישי, ולאחר שהוהרתיו כי עליו להצהיר את האמת וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו דלעיל וחתם עליה בפני.

~~עו"ד מר אליהו זילברמן
רשיון תעודת עו"ד
2554~~